

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Луцького районного управління поліції
Головного управління Національної поліції у
Волинській області
29.11.2023**

м. Київ, 2023

I. Вступ

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 29.11.2023 групою НПМ здійснено відвідування Луцького районного управління поліції Головного управління Національної поліції у Волинській області (далі – управління поліції, Луцьке районне управління поліції).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Лещенко Роман Володимирович, радник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Володін Артем Вікторович, директор Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму;

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму;

Варич Сергій Якович, заступник начальника відділу аналітики та взаємодії з громадськістю Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму;

Бачинський Ігор Валерійович, представник громадської організації.

Управління поліції знаходиться за адресою: місто Луцьк, вулиця Грибоєдова, 2.

Попереднє відвідування управління поліції групами НПМ не здійснювалось.

Відвідуванням встановлено, що на вході до управління поліції наявна інформація про найменування органу поліції (фото 1, 2).

В управлінні поліції з 29.11.2021 запроваджено пілотний проект «Інформаційна підсистема «Custody Records» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», у зв'язку з чим перший поверх управління поліції обладнаний системою технічних приладів і засобів у всіх приміщеннях, які використовуються для опитування, утримування, проведення слідчих дій з відвідувачами, затриманими чи запрошеними, та архівацією даних не менше 30 діб. Проведення процесуальних дій із затриманими, доставленими та запрошеними особами здійснюються виключно в спеціально облаштованих приміщеннях (фото 3, 4).

Також в управлінні поліції створено сектор дотримання прав людини, покращено стандарти захисту прав затриманих через запровадження електронної фіксації інформації про всі дії щодо осіб, які перебувають під контролем поліції,

з моменту фактичного затримання і поміщення до слідчого ізолятора або звільнення з під варти.

В черговій частині обладнано 2 кімнати для затриманих. В зазначених кімнатах протягом 2023 року затримані особи не утримувались.

Протягом 10 місяців 2023 року співробітниками управління поліції затримано 159 осіб, з яких: за вчинення адміністративних правопорушень – 43 особи, затриманих за підозрою у вчиненні злочину – 108 осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді, суду – 9 осіб.

Факти насильницького заподіяння смерті затриманим в управлінні поліції відсутні.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

1. У той же час, упродовж 10 місяців 2023 року до Луцького районного управління поліції надійшло 400 повідомлень громадян на дії працівників поліції, з яких 108 щодо побиття.

У порушення вимог частини 4 статті 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та частини 3 статті 8 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» керівництвом управління поліції запроваджено негативну практику розгляду слідчим підрозділом відомства повідомлень про кримінальні правопорушення, які за інформацією заявників (потерпілих) вчинені працівниками поліції, без своєчасного та невідкладного інформування відповідного територіального управління Державного бюро розслідувань та відповідної реєстрації таких відомостей у Єдиному реєстрі досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

Як наслідок, із вказаного обсягу повідомлень про можливі неправомірні дії працівників поліції лише за 2 фактами внесені відомості до ЄРДР, що може свідчити про можливе укриття кримінальних правопорушень, які потребували реагування з боку підрозділів Державного бюро розслідувань.

Так, зокрема 24.03.2023 до Луцького районного управління надійшло повідомлення від громадянина А. про факт нанесення йому тілесних ушкоджень працівниками поліції, що було зафіксовано на відеокамеру, заява зареєстрована під № 8678. За результатами проведеної працівниками поліції перевірки викладені у заяві факти не підтвердились.

14.06.2023 надійшло повідомлення від громадянки Т., зареєстроване під № 17912, яка повідомила про нанесення їй тілесних ушкоджень дільничним інспектором поліції Томащуком В.В. За результатами проведеної перевірки вказані у заяві факти не підтвердились.

01.07.2023 надійшло повідомлення від громадянина Т., зареєстроване під № 3012, про його затримання працівниками патрульної поліції та нанесення

йому тілесних ушкоджень. За результатами проведеної перевірки вказані у заяві факти не підтвердились.

Аналогічні порушення виявлено за фактами, зареєстрованими під №№ 2396 від 23.01.2023, 20108 від 01.07.2023, 30608 від 23.09.2023, 33482 від 18.10.2023, 3936 від 20.08.2023, 4404 від 07.09.2023 (потерпілий військовослужбовець), 4464 від 18.09.2023, 4512 від 19.09.2023, 4656 від 26.09.2023, 10393 від 09.04.2023, 12199 від 27.04.2023, 1541 від 08.04.2023, 1853 від 28.04.2023, 2255 від 21.05.2023, 2291 від 24.05.2023, 2885 від 23.06.2023, 3161 від 09.07.2023, 3857 від 16.08.2023, 4356 від 11.02.2023, 4860 від 16.02.2023, 4860 від 16.02.2023, 11022 від 16.04.2023, 12414 від 28.04.2023, 13404 від 07.05.2023, 16752 від 05.06.2023, 18846 від 21.06.2023, 24186 від 02.08.2023, 31128 від 27.09.2023, 2374 від 29.05.2023, 4000 від 24.08.2023, 4066 від 28.08.2023, 4474 від 18.09.23, 2927 від 28.01.2023, 10823 від 13.04.2023, 14039 від 13.05.2023, 15119 від 21.05.2023, 24113 від 02.08.2023, 26255 від 18.08.2023, 1143 від 16.03.2023, 1341 від 28.03.2023, 1539 від 07.04.2023, 1767 від 24.04.2023, 2283 від 23.05.2023, 2511 від 04.06.2023, 3597 від 02.08.2023, 3615 від 03.08.2023, 3789 від 12.08.2023, 4065 від 28.08.2023, 4449 від 17.09.2023, 4641 від 25.09.2023, 2086 від 20.01.2023, 5356 від 21.02.2023, 7240 від 11.03.2023, 19126 від 23.06.2023, 26584 від 21.08.2023, 2 від 01.01.2023, 326 від 22.01.2023, 614 від 09.02.2023, 668 від 12.02.2023, 836 від 23.02.2023, 1034 від 09.03.2023, 1652 від 15.04.2023, 2402 від 30.05.2023, 3068 від 04.07.2023, 3812 від 13.08.2023, 4556 від 21.09.2023, 5102 від 17.10.2023, 11301 від 19.04.2023, 28953 від 10.09.2023, 229 від 17.01.2023, 247 від 18.01.2023, 613 від 09.02.2023, 1273 від 23.03.2023, 1429 від 02.04.2023, 1891 від 30.04.2023, 2857 від 22.06.2023, 3235 від 13.07.2023, 3241 від 13.07.2023, 3961 від 22.08.2023, 4345 від 11.09.2023, 4513 від 20.09.2023, 4723 від 28.09.2023, 4951 від 10.10.2023 та 5125 від 18.10.2023.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Комітет) (Чотирнадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2004)28) зазначав, що віра в можливість заборони катувань та інших форм жорстокого поводження опиняється під загрозою кожного разу, як тільки посадові особи, що мають нести відповідальність за подібні зловживання, уникають відповідальності за свої дії. Якщо після появи інформації, в якій йдеться про жорстоке поводження, не з'являється швидка та дієва відповідь, тоді ті, хто схильний до застосування жорстокого поводження по відношенню до позбавлених волі осіб, швидко увірують – і зовсім небезпідставно – що вони можуть чинити так безкарно. Всі зусилля, спрямовані на ствердження правозахисних принципів через політику ретельного підбору персоналу та професійної підготовки будуть підірвані. В разі, коли не вдасться вжити ефективного реагування, відповідні особи – колеги, старше керівництво, органи, що проводять розслідування – неминуче стають учасниками процесу корозії цінностей, що складають основи демократичного суспільства.

2. Крім того, встановлено факти реєстрації черговою частиною районного управління повідомлень про отримані тілесні ушкодження ув'язненими, які перебувають в державній установі «Луцький слідчий ізолятор». Проте, у ході перевірки жоден факт не був підтверджений у зв'язку із відсутністю в подальшому претензій та скарг від ув'язнених.

Зокрема, 25.02.2023 надійшло повідомлення від потерпілого М., про отримані ним в СІЗО тілесні ушкодження. Однак, за результатами виїзду на місце представників поліції потерпілий повідомив, що впав та отримав тілесні ушкодження з власної необережності, претензій та скарг до адміністрації СІЗО не має.

Аналогічні результати отримані за повідомленнями, які надходили до чергової частини 09.05.2023 під № 13576, 23.05.2023 № 15309, 12.06.2023 № 17641, 13.07.2023 № 21675, 14.07.2023 № 21717, 14.07.2023 № 21794, 17.07.2023 № 22096, 11.10.2023 № 32706, 03.11.2023 від 35300, 03.11.2023 від 35310.

За результатами ініційованої групою НПМ взаємозвірки даних про реєстрацію та результати розгляду повідомлень про кримінальні правопорушення, які надходили у 2023 році з державної установи «Луцький слідчий ізолятор», встановлено численні факти надходження до установи наркотичних засобів у відправленнях доставлених поштовим оператором ТОВ «Нова Пошта».

Зокрема, 13.01.2023, 30.01.2023, 14.02.2023, 13.04.2023, 29.05.2023, 07.06.2023, 09.06.2023, 19.06.2023, 07.08.2023, 25.09.2023, 17.10.2023, 19.10.2023, 31.10.2023 та 17.11.2023 працівниками слідчого ізолятора при огляді вмісту посилок, виявляли речовини невідомого походження (наркотичні засоби), у тому числі у вигляді медичних препаратів. За вказаними фактами Луцьким районним управлінням зареєстровані відповідні кримінальні провадження та розпочато досудове розслідування за фактами виявлення наркотичних засобів.

На вказані факти Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у листах зверталась увага посадових осіб Державної кримінально-виконавчої служби України про відсутність механізму виявлення наркотичних засобів у поштових відправленнях та медичних препаратах, що підтверджується відповіддю Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» від 17.08.2023 № 2600-06/ЦА-23, в якій вказується, що приймання та облік посилок (передач) і бандеролей, у тому числі з лікарськими засобами (їх аналогами), медичними виробами, технічними та іншими засобами реабілітації здійснюється персоналом ДКВС України в присутності медичного персоналу ЦОЗ ДКВС України, який візуально перевіряє лікарські засоби на цілісність заводської упаковки.

Крім того, за офіційною інформацією, опублікованою 27.02.2023 на сайті Державного Бюро розслідувань, вказана проблема вже ставала предметом спільного обговорення відомства, Національної поліції України та поштового оператора ТОВ «Нова Пошта». За результатами обговорень вжито комплекс

заходів з унеможливлення використання потужностей компанії поштового зв'язку у діяльності зловмисників.

Проте, факти надходжень наркотичних засобів до установ попереднього ув'язнення, зокрема державної установи «Луцький слідчий ізолятор», свідчать про неефективну взаємодію правоохоронних органів в регіоні, що створює сприятливі умови для потрапляння наркотичних засобів та загрожує життю та здоров'ю ув'язнених.

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України, стаття 213 Кримінального процесуального кодексу України).

3. Згідно інформації, отриманої від Західного регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги (далі – центр), встановлено, що у порушення вимог частини четвертої статті 213 КПК України, пункту 2 Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363 та підпункту 3 пункту 10 розділу VI Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 № 440 (далі – Інструкція), службові особи управління поліції в багатьох випадках не забезпечують негайного повідомлення центру про факти затримання осіб, зокрема:

про затримання [REDACTED] 12.05.2023 о 02 годині 00 хвилин центр повідомлено 13.05.2023 о 07 годині 00 хвилин, тобто через **05 годин 00 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 12.06.2023 о 14 годині 29 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 19 годині 09 хвилин, тобто через **04 години 40 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 06.04.2023 о 15 годині 00 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 19 годині 38 хвилин, тобто через **04 години 38 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 09.04.2023 о 23 годині 40 хвилин центр повідомлено 10.04.2023 о 03 годині 44 хвилини, тобто через **04 години 24 хвилини**;

про затримання [REDACTED] 20.03.2023 о 09 годині 13 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 13 годині 25 хвилин, тобто через **04 години 12 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 05.05.2023 о 07 годині 30 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 11 годині 40 хвилин, тобто через **04 години 10 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 05.05.2023 о 07 годині 30 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 11 годині 39 хвилин, тобто через **04 години 09 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 16.10.2023 о 02 годині 25 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 06 годині 21 хвилині, тобто через **03 години 56 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 10.04.2023 о 16 годині 00 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 19 годині 35 хвилин, тобто через **03 години 35 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 08.01.2023 о 21 годині 10 хвилин центр повідомлено 09.01.2023 о 00 годин 40 хвилин, тобто через **03 години 30 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 20.03.2023 о 10 годині 30 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 13 годині 50 хвилин, тобто через **03 години 20 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 07.05.2023 о 20 годині 58 хвилин центр повідомлено 08.05.2023 о 00 годин 17 хвилин, тобто через **03 години 19 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 02.07.2023 о 19 годині 55 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 23 годин 04 хвилини, тобто через **03 години 09 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 02.07.2023 о 19 годині 55 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 23 годин 04 хвилини, тобто через **03 години 09 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 03.02.2023 о 17 годині 25 хвилин центр повідомлено цього ж дня лише о 20 годині 25 хвилин, тобто через **03 години 00 хвилин**;

Зазначені факти свідчать про невинуватене затягування забезпечення та реалізації затриманим особам права на захист.

Крім того, Комітет (Дванадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2002)15) наголошує, що небезпека залякувань і фізичної жорстокості по відношенню до затриманої особи є найбільшою у час відразу по взятті її під варту. Отже, можливість затриманих залучити адвоката саме у цей проміжок часу становить гарантію від жорстокого поводження.

Крім того, зазначені факти порушення права на захист затриманих осіб також зафіксовані інспекторами сектору з дотримання прав людини та в подальшому доведені до керівництва управління поліції. Дисциплінарною комісією управління поліції за фактами порушень права на захист проведено службові розслідування, однак порушень в діях службових осіб не встановлено, про що листами повідомлено начальника сектору з дотримання прав людини.

В даних листах керівництво управління поліції зазначало, що після прийняття рішення про затримання осіб в порядку ст. 208 КПК України негайно повідомлявся центр.

Однак, аналізуючи інформацію, викладену в листах та службових розслідуваннях, встановлено, що при проведенні, протягом досить тривалого часу (до 5 годин), службовими особами управління поліції невідкладних слідчих дій, підозрювані особи є фактично затриманими (силою або через підкорення наказу змушені залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в

приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою). Негайне інформування органу уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги не здійснюється без будь-якого обґрунтування. Підтвердження щодо необхідності неінформування чи неможливості його здійснення у листах та службових розслідуваннях відсутнє.

Комітет (Чотирнадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2004)28) зазначав, що дисциплінарне розслідування є додатковим засобом проти жорстокого поводження. Дисциплінарна провинність кожного відповідного службовця має бути об'єктом систематичного контролю, незалежно від того, чи правопорушення, про яке йдеться, було визнане кримінальним злочином. Комітет рекомендував у зв'язку із цим запровадити декілька процедурних гарантій, наприклад, щоб до складу комісій, яким доручено проводити відповідні дисциплінарні розслідування в поліції входив, як мінімум, один незалежний експерт (до дисциплінарної комісії Луцького районного управління поліції входять виключно службові особи цього ж управління).

Факти порушень прав затриманих на доступ підозрюваного до захисника також вже знайшли своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини (справа Салдуз проти Туреччини), який також відзначав «особливу вразливість обвинуваченого на ранніх етапах провадження, коли він одночасно постає перед стресовою ситуацією і дедалі складнішим кримінальним законодавством».

Така ситуація може призвести до заяв проти України до Європейського суду з прав людини про порушення статті 3 Конвенції та призначення виплат значної суми коштів, як моральної компенсації за моральну шкоду.

Крім того, незважаючи на вимоги пункту 20 розділу VII Інструкції, у журналі інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим відсутні записи про проведення конфіденційних побачень затриманих із захисниками із зазначенням часу початку таких побачень та їх закінчення.

Порушення права на гідні умови тримання (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 28 Конституції України).

4. У ході відвідування встановлено, що в управлінні поліції мають місце випадки утримання осіб тривалий час, у тому числі і в нічний час, без поміщення їх до кімнат для затриманих.

Так, затриманий 08.04.2023 о 23 годині 40 хвилин ██████████ доставлений до приміщення управління поліції 09.04.2023 о 01 годині 27 хвилин. До кімнати для затриманих не поміщався. Протокол про затримання ██████████ в порядку статті 208 КПК України заступник начальника слідчого відділу управління поліції розпочав складати лише о 05 годині 55 хвилин 09.04.2023.

Аналогічний факт виявлено 05.05.2023 при затриманні ██████████, який, згідно запису в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених,

перебував у приміщенні управління поліції з 10 години 38 хвилин по 23 годину 15 хвилин (понад 12 годин) без поміщення до кімнати для затриманих.

Перебування затриманих осіб в управлінні поліції без поміщення їх до кімнат тимчасового затримання призводить до утримання їх в умовах несвободи під контролем працівників поліції у непередбачений законом спосіб, незабезпечення необхідним харчуванням, питною водою, вільним доступом до туалету тощо.

У своїх доповідях Комітет (Дванадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2002)15) зазначає про необхідність забезпечення затриманих осіб харчуванням (мінімум один раз на день повноцінним харчуванням, щось більш суттєве, ніж бутерброд), доступом до води, туалету. Особи, які повинні провести ніч в місці тримання, мають бути забезпечені чистим матрацом та ковдрами.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Луцькому районному управлінню поліції Головного управління Національної поліції у Волинській області:

1. Відповідно до частини 4 статті 216 КПК України забезпечити внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань, та невідкладного інформування територіального управління Державного бюро розслідувань;

2. Забезпечити якісне проведення перевірок (із використанням систем відеоспостереження) за заявами, повідомленнями ув'язнених, їх родичів, адвокатів, інших зацікавлених осіб про факти побиття, отримання тілесних ушкоджень, самогубств в державній установі «Луцький слідчий ізолятор» та у разі встановлення причетності службових осіб негайно інформувати територіальне управління Державного бюро розслідувань;

3. Ініціювати перед Головним управлінням національної поліції у Волинській області розробити спільно з оператором поштового зв'язку ТОВ «Нова – Пошта» низку ефективних заходів, які унеможливлять потрапляння наркотичних засобів в поштові відправлення на адресу установ попереднього ув'язнення та виконання покарань. Внесення пропозицій відповідних змін до Умов надання послуг ТОВ «Нова-Пошта» з урахуванням особливостей досудового розслідування вказаної категорії кримінальних проваджень;

4. Забезпечити негайне повідомлення західного регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги про факти затримання осіб;

5. Виключити випадки довготермінового перебування затриманих осіб під контролем працівників управління поліції без поміщення їх до кімнат для затриманих, незабезпечення необхідним харчуванням, питною водою тощо;

6. Здійснювати записи про проведення конфіденційних побачень затриманих із захисниками із зазначенням часу початку таких побачень та їх закінчення у журналі інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги;

7. Забезпечити належне проведення службових розслідувань за фактами порушень прав людини службовими особами управління поліції;

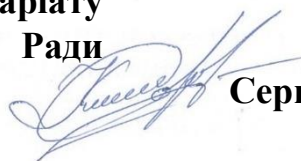
8. Розглянути питання включення до складу дисциплінарної комісії управління поліції представників громадськості (незалежних експертів).

До звіту додаються наступні документи та матеріали:

Фотознімки отримані за результатами відвідування управління поліції.

Керівник групи НПМ

**Заступник начальника відділу
інспектування об'єктів контролю в
правоохоронних, судових органах та
військових формувань Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

Сергій КОНОПЛЯСТИЙ

Додатки до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

